

Citlivost rašeliništních mechů na správné provádění managementu

Eva Holá, Alžběta Manukjanová, Ester Ekrtová, Táňa Štechová

Špatně načasovaný management a dlouhé týdny, kdy leží pomalu se rozkládající pokosená biomasa na lokalitě, může ovlivnit mechové patro velmi rychle. Pod tlející biomasou postupně začnou

uhnívat i mechy, jejich porosty řídnou a stávají se zranitelnější. Pokud se však začne s nápravou managementu včas, je mechové patro díky velkému regeneračnímu potenciálu schopno rychlé obnovy.

Lokalita Dolejší rybník a populace srpnatky fermežové
EVL Dolejší rybník leží při severozápadním okraji Jihočeského kraje nedaleko města Blatná v katastrálním území obce Tchořovice. Rozloha lokality je 6,4 ha, nadmořská výška 450 m n. m. Jedná se o komplex rašelinných a mokřadních biotopů, které navazují na jižní okraj rybníka Dolejší. Lokalita byla vyhlášena jako PR v roce 1985 kvůli ochraně cenných rašelinných společenstev a přítomnosti řady

ohrožených rostlin (např. pryskyřík velký *Ranunculus lingua* či ostřice plstnatoplochá a bažinná *Carex lasiocarpa* a *C. limosa*). V roce 2005 byla lokalita zařazena mezi Evropsky významné lokality, protože se zde nachází velká populace celoevropsky vzácného slatiništního mechu srpnatky fermežové (*Hamatocaulis vernicosus*). Výskyt druhu *Hamatocaulis vernicosus* na této lokalitě je známý už z konce 19. století. Na jaře r. 2002, kdy zde byla populace druhu prvně mapována, rostl ve více než 50 trsech, přičemž celková

absolutní pokryvnost druhu dosahovala téměř 2 m². I když potenciálních negativních vlivů bylo na lokalitě zaznamenáno nemalé množství, populace byla považována za stabilní, neboť Dolejší rybník je pravidelně obhospodávanou lokalitou.

Jak málo stačí, aby „šly mechy do kytek“
Při povodni r. 2002 byla lokalita přeplavena vodou z protřezného rybníka, což bylo zřejmě společně s velkými výkyvy hladiny spodní vody

jednou z příčin silné expanze orobince *Typha latifolia* do rašelinné louky. Stav lokality se dále výrazně zhoršil v letech 2005 a 2006. Tehdy byla v podzimním období (září/říjen), kdy již byla semena orobince zralá, pokosena pouze část lokality. Navíc byla biomasa z lokality odstraněna až po několika týdnech (Obr. 1a). To mělo za následek nejenom uhnívání mechů pod vrstvou tlejícího sena, ale i masové rozmetání semen orobince po rašelinné louce. Neodklizené palice orobince se na vlhké zemi začaly rozpadat a klíčit (Obr. 1b), takže během dvou let vytvořila *T. latifolia* dominantu porostu, což v důsledku vedlo k silnému potlačení mechového patra včetně populace *H. vernicosus* (Obr. 2). Během pouhých dvou let se početnost zájmového druhu snížila cca na čtvrtinu původního stavu. Od r. 2007 se obnovil řádný management a lokalita byla kosena dvakrát ročně. Orobinec se začal z porostu rychle vytrácet: v r. 2013 bylo zaznamenáno pouze několik desítek jedinců, zatímco mechové patro se postupně obnovuje. Dochází také ke zvětšování populací ohrožených druhů cévnatých rostlin.

Přestože velikost populace srpnatky fermežové na Dolejším rybníce v současnosti již dosahuje téměř velikosti, kterou mívala před narušením, nelze jen mávnout rukou, že se zase tak moc neděje. Tento příklad ukazuje, jak citlivé mohou být populace vzácných slatiništních mechorostů na výpadky managementu či další negativní vlivy. Nelze také opominout fakt, že slatiništní mechy se na většině lokalit rozmnožují téměř výhradně vegetativně rozrůstáním trsů nebo úlomky lodyžek, takže náhlé zmenšení populace o ¾ ji výrazně geneticky ochudí. Kdyby prodleva řádného managementu trvala o několik let déle, mohlo by dojít k vymizení druhu *Hamatocaulis vernicosus*, který je v EVL Dolejší rybník předmětem ochrany.

Mechorosty jsou výbornými bioindikátory stavu rašeliništních biotopů, ale jsou často opomíjeny. Metodika AOPK ČR *Monitoring ohrožených rašeliništních mechorostů a péče o jejich lokality* snad rozšíří povědomí o managementu slatiništních mechorostů mezi odbornou veřejnost, aby nedocházelo k podobným nešťastným událostem jako výše uvedený příklad, který je v publikaci také zmiňován.

Obr. 1 Lokalita Dolejší rybník, podzim 2006. Fota: Milan Štech
a) Nepokosená a neodklizená biomasa. **b)** Klíčící *Typha latifolia* z neodklizené biomasy ve šlenku s druhem *Hamatocaulis vernicosus*.

Obr. 2 Mech *Hamatocaulis vernicosus* na lokalitě Dolejší rybník.
a) Pohled na skomírající populaci. **b)** Detailní pohled na druh.